

Langs de meetlat

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20

Goed of fout tijdens de bezetting

© 2024

patrick kortleven & Hayo van Reek

www.barbaareducatie.nl

Langs de meetlat

Goed of fout tijdens de bezetting

Onderwerp: De Duitse bezetting van Nederland
Niveau: t/h/v
Werkvorm: Discussie
Auteur(s): Patrick Kortleven (concept, tekst) en Hayo van Reek (tekeningen)

De opdracht bestaat uit zestien kaartjes met verhalen van mensen die de bezetting hebben meegemaakt. In groepjes gaan de leerlingen deze kaartjes "langs de meetlat" leggen. Tijdens bezetting waren er mensen die in het verzet zaten en mensen die samenwerkten met de bezetter. De meeste mensen deden niets. Kozen zij dan ook geen kant? Wie was er goed? Wie was er fout? In deze opdracht gaan de leerlingen discussiëren over verzet en collaboratie. Kunnen zij vanuit het heden beoordelen en veroordelen welke keuze mensen toen maakten? De leerlingen leren dat keuzes vaak niet zo zwart wit zijn.

Stap 1: kaartjes bestuderen

Laat per groepje de leerlingen individueel de kaartjes lezen. Zij moeten goed kijken naar de tijd en plaats waar de persoon is of de situatie zich afspeelt. Aan de hand hiervan bepalen de leerlingen of een persoon goed of fout was.

Stap 2: mening delen

Laat de leerlingen elkaar bevragen over elkaars standpunten en meningen. Hierbij kunnen ze vragen stellen als:

- Waarom vind je dit?
- Heb je de situatie van de persoon in gedachte gehad?
- Heb je de tijd of plaats waarin het gebeurde in je mening meegenomen?

Stap 3: langs de meetlat

Laat de leerlingen nu de personen langs de meetlat plaatsen. Waren zij goed of fout? Deden zij aan verzet of collaboratie?

Eventueel kan de opdracht worden afgesloten met een vergelijking tussen de verschillende groepen.

Hidde

Lid van de NSB worden in 1933

Na zijn ontslag bij de fabriek moest hij zijn hand ophouden bij het stempellokaal. Wat een treurnis dat hij niet eens voor zijn gezin kon zorgen! Zand scheppen bij de aanleg van een vijver in het park. Nou ja, dat gaf tenminste nog een beetje het idee van enig nut te zijn. Als die verdomde overheid nu eens wat deed! Die Colijn met zijn sigaren! Een man die de bezem eens door het land haalde, dat hadden we nodig. Zou die Mussert wat zijn?

Betsy

Lid van de NSB worden in 1942

Ze was toch maar wat blij dat ze lid was geworden van de NSB. De Duitsers deden het heel goed daar in Rusland. Laat ze die communisten maar pakken. Zij waren het grote gevaar voor de wereld. In dat belachelijke systeem moest je keihard werken voor een beetje geld en dan dat gedoe met gelijkheid waar ze alles van je afpakten... dan was het in Nederland toch beter geregeld.

Hendrika

Verliefd worden op een Duitse soldaat

Iedere dag liep ze langs het hek bij het luchtafweergeschut waar Gunther op wacht stond. Wat was hij knap in zijn uniform! Ook veel volwassener dan haar klasgenoten. Hij gaf haar sigaretten, die ze zelf niet meer zo makkelijk kon krijgen. Alles was op de bon. Ze waren afgelopen week voor het eerst samen naar de film geweest. Waarom keken mensen haar zo raar aan? Hij was gewoon een lieve jongen, en echt niet zoals die andere soldaten!

Klaas

Verzet: Duitsers en landverraders ombrengen

Het zat hem toch dwars. Hij moest maar eens gaan praten met de pastoor. Die aanslag op die Duitse officieren was goed werk geweest, maar dat hij degene was die twee keer de trekker overhaalde was toch wel zwaar. Hij had liever op de uitkijk gestaan. De moffen hadden de dag erna vier onschuldige mensen omgebracht als vergelding. Het was toch voor de goede zaak? Hij wist zich geen raad.

Han

Arbeidseinsatz ontlopen

De school was dicht, maar bij de rector thuis had hij samen met een klasgenoot de HBS toch nog snel kunnen afmaken. Binnenkort zou hij de oproep vast wel krijgen. Nooit zou hij in Duitsland gaan werken! Maar deze slimme jongen kregen ze niet. Het was een risico maar in de kapperszaak van de zus van zijn verloofde kon hij onderduiken. Wie weet konden ze elkaar zo wel blijven zien.

Hendrik

Radio oranje luisteren

Hij riep zijn vrouw en kinderen. Het “in naam van Oranje doe open de poort” klonk al. De kruipruimte stond open en het kleed had hij opgerold. Ze knielden rond de radio. Zijn buurman had zijn radio in elkaar getrapt toen het bericht kwam dat ze moesten worden ingeleverd. Wat een driftkikker. Maar zo konden ze tenminste het echte nieuws, vrij van Duitse propaganda, blijven horen. “Slaat den nazi op den kop” hoorde hij de majesteit zeggen. Dit gaf hoop!

Leen

Vrijwillig in Duitsland gaan werken

Daar stond hij dan, voor het gewestelijk arbeidsbureau. Hier zou hij te horen krijgen waar hij in Duitsland zou moeten werken. Onderduiken? Hij zou niet weten hoe. “Ga nou maar Leen”, had zijn moeder gezegd. “Wie weet valt het mee en anders komen ze je straks halen.” Nee, dat maar niet, straks namen ze zijn jongste broertje Japie ook mee. Dapper was het allemaal niet maar laten we er het beste maar van maken. Met die gedachten stapte hij naar binnen.

Marinus

Verzet, vluchten, vergelding

Marinus lag te hijgen in een greppel. Gelukkig hadden zijn dorpsgenoten hem gewaarschuwd toen zij die twee agenten en drie wehrmachtsoldaten over de dijk zagen aankomen. Was hij toch verlinkt over het vervalsen van die distributiekaarten? Snel had hij zijn Kaatje een zoen gegeven en was door de polder ontsnapt. Later hoorde hij dat ze haar meegenomen hadden naar kamp Vught. Was dit het allemaal waard?

Gerardus

Doorschieten in de meidagen van 1940

De herovering van het vliegveld moest slagen. De Duitse parachutisten verschuilden zich achter de gebouwen. Zijn machinegeweer legde een spervuur zodat ze niet uit hun schuilplaats konden komen. Hij zou die moffen wel eens leren! Enkele kameraden waren al gesneuveld. Niet nadenken, vechten! Een kleine groep Duitsers gaf zich over. Daar had hij geen tijd voor, ze moesten door met de herovering. Hij liet zijn machinegeweer nog eens ratelen.

Geertruida

Profiteren in de hongerwinter

Weer zo'n uitgemergelde uit het westen. Er kwamen er nu iedere dag meer. Gelukkig brachten ze vaak wat mee om te ruilen. Die trouwringen konden best nog wat opbrengen. Aan haar goedheid mocht ze toch wel wat overhouden? Twee van de knechten waren al tewerkgesteld in Duitsland en een deel van het vee was ingenomen door de Duitsers. Die bejaarde die nu het erf op kwam had nog best een redelijke fiets zo te zien.

Dirk

Moffenmeiden kaalscheren

Er was een behoorlijke menigte voor de deur die juichte toen hij de vrouw mee naar buiten sleurde. "Waar is je Duitse held nu?", riep hij. Hij pakte de schaar aan en begon te knippen. "Hollandse jongens kunnen alles veel beter hoor, moffenhoer!" Eindelijk kon hij al zijn frustratie kwijt. De onderduik, het sneuvelen van zijn vader en het wegvoeren van zijn beste vriend. Hendrika zat doodstil terwijl tranen over haar wangen liepen.

Mart

Dienst nemen bij de SS, naar het Oostfront

Ze reden Marioepol binnen. Natuurlijk had hij zich naar eer en geweten aangemeld voor de Waffen SS. Hij kwam uit een goed NSB nest. Dat was niet altijd makkelijk. Zijn zusjes werden lastiggevallenen en op school noemden ze hem een landverrader en laf. Na de Duitse inval greep hij de eerste mogelijkheid aan om het tegendeel te bewijzen. Hij zou ze laten zien dat hij voor volk en vaderland vecht tegen het bolsjewisme.

Antje

Zo min mogelijk met alles bemoeien

Ze schoof de verduisteringsgordijnen dicht en ging aan tafel zitten. Ze sorteerde de bonnen voor morgen. Naast het huishouden deed ze ook de boodschappen en dat werd steeds lastiger. Haar Henk kon de straat niet meer op, straks werd hij opgepakt bij een razzia. Misschien was het beter dat hij in Duitsland ging werken? Ze was blij dat ze nog samen waren. Zo onopvallend mogelijk je gang gaan, dan zou het vast goed komen.

Albert

Vanwege je werk meewerken met de bezetter

Natuurlijk had hij in 1940 meteen de ariërverklaring getekend. Hij had toch niets te verbergen. Al die rechtlijnige types die niet tekenden en hun baan verloren. Hij kon zijn gezin tenminste blijven onderhouden. Hij legde de laatste hand aan het ontwerp van het nieuwe persoonsbewijs. Dat zag er goed uit, onmogelijk te vervalsen. De foto iets opschuiven mocht er een "J" in gestempeld worden. Gewoon je werk doen, daar was toch niets op tegen?

Jan

Deserteren in de meidagen

De oorlog was eigenlijk al verloren, wat deed hij hier nog? Waarschijnlijk zou Nederland morgen capituleren. Er was werk te doen in de moestuin van zijn broers en ook in de boomgaard was hij eigenlijk hard nodig. Er waren trouwens nergens meer officieren te zien. Samen met zijn maat zou hij wel weg kunnen komen. Het is toch niet echt deserteren als er toch niet meer gevochten gaat worden?

Wilhelmina

Naar Engeland vluchten

Terwijl achter haar Hoek van Holland uit het zicht verdween stond ze zich te verbijten aan de reling. Wat zou het volk wel niet denken en hoe zou ze zich kunnen verantwoorden voor haar vlucht? Gelukkig waren haar dochter en kleinkinderen reeds in Engeland. Strijdvaardig zou ze blijven. De driekleur van Nederland moest blijven wapperen, ook al was het niet thuis. Haar volk had haar nodig, ze moest hen blijven ondersteunen.

Goed

Fout

